

tetőszerkezetét tartó cölöpök helyei. A kisebb (kb. 4 × 2 méteresek) házak jellegzetessége a nyugati oldalon elhelyezkedő, a falsíkból kissé kiálló bejárat helye. A nagyjából észak-déli hossz tengelyű házak sűrű csoportban álltak a patak partján. A legtöbb bronzlelet (szárnyas balta, törpenge, dísztűk, ékszerek töredékei) a házak omladékaiból került elő. A házakban a padló szintjén lesározott és erősen átégett tűzhelyeket, a házak között pedig gyenge égésnyom által jelzett tüzelésnyomokat bontottunk ki. Az egyetlen kemence igen jó állapotban maradt meg: boltozatának csak szája fölötti darabja omlott be. A földbeásott, kitapasztott és jól átégett tüzelőberendezés alakja ovális, előtte hamuzógödörrel.

A szórványosan előbukkant kelta-római edénytöredékek és egy, az egykori patakmeder homokos talajú partjába ásott, hasonló korú kerámiát tartalmazó gödör mutatja, hogy a vízfolyás irányának megváltozása következtében lelőhelyünk már nem nyújtott megfelelő környezetet a tartós megtelepedésre, falu kialakulására.

Összegzésként kiemelendőnek tartjuk, hogy lelőhelyünkön egy késő bronzkori falut szinte teljes egészében sikerült feltárni. A leletanyag részletes feldolgozása és értékelése jelentősen gazdagítani fogja a Halomsíros kultúra településtörténeti kutatását.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR – DR. KVASSAY JUDIT

205. Muraszemenye, Gály-parlag (Muraparti-dűlő) (Zala megye) Ő, Kk

Az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 7+480 – 7+910 kilométerszelvény között található a lelőhely.

A község Murarátka felé eső határában a Gály-parlagnak a Mura holt ága és a 054 hrsz. árok által határolt részéről szórványos őskori és késő középkori kerámiatöredékeket és egy kőpengetőredéket gyűjtöttünk be. Az építkezés megkezdése előtt szondázó ásatás szükséges.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

206. Muraszemenye, Szemenyei-legelő (Zala megye) Kk, Ű

A lelőhely a M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 10+410–10+700 kilométerszelvényre esik. Muraszemenye belterületétől ÉK-re, a Nagy-árok Ny-i partján, a felszántott Szemenyei-legelőn 700 × 380 m-es területen, elszórt foltokban csoportosulva késő középkori – kora újkori kerámialeleteket találtunk. A tervezett nyomvonalba a lelőhely K-i széle, kb. 350 × 80 m-es rész esik, amelyen az építkezést megelőzően szondázó ásatás végzése szükséges.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

207. Muraszemenye, Vadalmás (Muraparti-dűlő) (Zala megye) B, Ró, Kk

Az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 8+710–8+760 kilométerszelvény között található

a lelőhely. A községtől K-re a Mura holt ágától kinyúló vizenyős, nádas erdő rész É-i partján a Vadalmás (Muraparti-dűlő) nevű területen kb. 60 × 40 m-es területen a szántásban kora bronzkori (Somogyvár – Vinkovci kultúra), késő bronzkori (Halomsíros kultúra), szórványosan római kori és késő középkori kerámiatöredékeket találtunk. A tervezett nyomvonal a lelőhely szinte teljes területét érinti. Az építkezés megkezdése előtt leletmentő ásatás megkezdése szükséges.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

208. Nagyatád, Bodvica, Temető/Kerektemplom helye

(Somogy megye) Kö

Az 1996-ban általunk Szent György kápolnának tartott kerektemplom Boda vagy Bodvica faluban, illetőleg annak közelében egy kis dombocskán állott a középkorban. Jankovich Bésán Dénes 1976-ban még megtalálta a rotunda maradványait a temetőben.

1999 tavaszán a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága megbízásából, a nagyatádi Polgármesteri Hivatal felkérésére, illetőleg közel félmillió anyagi, technikai és szellemi támogatásával a fent jelzett időben régészeti szondázó kutatásokat folytattunk a bodvicai temető még beépítetlen, illetőleg síroktól mentes területén, elsősorban a 18. századból származó temetői kerestől É-ra, Ny-ra, valamint a sírokkal felparcellázott K-i területen. A kézi erővel kibontott 1–10 kutatóárok mellett árokászó géppel nyitottunk 1–12 kutatóárkot. Ezekkel, illetőleg a temetői sírok között végzett fúrásokkal tisztázhattuk, hogy az 1988-ban kialakított terepátrendezés során – az új temető kiépítésekor – az eredetileg 1,5 m-rel magasabb dombot a jelzett magasságban letolták. Ilyenformán megállapíthattuk, hogy az 1–3. kutatóárkunk közötti területre, részben a mai temetőút, valamint a 2. sírsor alá esett a középkori kerektemplom maradványa. Az egykori kerektemplomnak csupán az elbontott téglamaradványai, valamint a feltöltött, eldózerolt törmelékes rétege maradt meg. Az előkerült jellegzetes zöldmázás, túlétgett középkori, valamint a nagyobb és a kisebb méretű vörös téglák darabjai mutatják, hogy többször került sor a templom és kiegészítő épületei átépítésére, illetőleg elbontására. A kézi, illetőleg a gépi ásással sikerült meggyőződnünk arról is, hogy még a templom helyét is elplanírozták. A középkori templom eredeti maradványairól, illetőleg a helyéről a bolygatlan homok- és agyagrétegben előkerült sírmaradványok adnak jelzést. A templom körüli középkori, elsősorban 16–17. századi temető sírjai Ny-on és ÉK-en kerültek elő. A 3. számú kutatóárokban tártuk fel a két koporsós, NyK-i tájolású, az 1., 2. számú gyermeksírokat. A 8. számú kutatóárokban a 3., 4. sír maradványai, valamint a 10. kutatóárokban az 5., 13. sírok csontjai kerültek feltárára. A 7. számú felnőtt sírban a bordáknál 5 darab gömbölyű, zöld színű bronz pitykegomb, míg a kézcsontoknál egy kisméretű fémkereszt maradt meg. A 12. számú sír csontvázá-

nál a kezek keresztben voltak, és a csigolya melletti kéznél egy ezüstkereszt került elő. Az 5. sír lapockacsontjánál, pontosan a jobb kéznél találtunk egy csontkeresztet, amely egy apró csontlánc-sorból álló, gyöngysorból készített rózsafüzérhez tartozott.

A sírok koporsómaradványait is megfigyelhettük, így a 7. számú sírnál, valamint a 14. számú felnőtt csontváz mellett. Az utóbbi lábánál egy kb. 60 cm hosszú, egybefüggő koporsórész maradt meg, három darab kereszt irányú csapolással. Mindenütt koporsószegek is előkerültek.

A templomtól távolabb, 20–30 m-re húzott 10. számú kutatóárokban tártuk fel a templomhoz tartozó 16–17. századi temető összefüggő részletét. A sírok csontvázait nem szedtük fel azzal, hogy a 10. számú kutatóárok helyén – egy felírtos táblával megjelölt – középkori díszsírhelyet kellene kialakítani. A millenniumi nagyatádi ünnepek keretében szükséges lenne a helyszínen ezt az emlékhelyet létrehozni.

Az előkerült nem nagyszámú leletanyagot – restaurálás után – két vitrinben, az ásatásokról készített felvételek táblóinak kíséretében javasolnánk Nagyatádon bemutatni.

Ez az eset figyelmezteti az illetékeseket, hogy az 1980-as évek végén is – Városi Tanácsi nemtörődömségből – mennyi régészeti érték pusztult el. Dicséretes azonban az, hogy ezek tisztázását a jelenlegi nagyatádi városvezetés – régészeti kutatások segítségével – elvégezte.

Nagyatád területén az Árpád- és a középkorból 16 elpusztult település, falu maradványa érdemelhet figyelmet. Köztük több, alapfalaiban is meghatározható jelentős templom építészeti emléke.

DR. MAGYAR KÁLMÁN

209. Nagykanizsa, Bajcsa, Vár

(Zala megye) Kk

Az 1578–1600 között álló Bajcsavár stájer támogatással épült Kanizsa mellé, így építésére, felszerelésére, ellátására vonatkozóan gazdag írásos anyag maradt fenn a grazi stájer tartományi levéltárban. Az egykori erősség régészeti emlékének jól keltezhető, s a jövőben összevethető lesz a levéltári forrásokkal. Tükrözi a korabeli sajátosságokat, ugyanakkor földrajzi kapcsolódásai révén számos érdekességet tartalmaz. A lelőhely jelenleg működő homokbánya, ennek következtében a vár maradványai el fognak tűnni, illetve részben már el is tűntek.

1999 nyarán tovább folytattuk az 1995-ben indult leletmentő ásatást. Ebben az évben újabb 2000 m²-nyi területet vizsgáltunk át és adtuk át a bányának. A vár déli felében nagyobb összefüggő felületen dolgoztunk, azaz egyrészt a DNy-i bástya előterében az 1997. évi „D” felülethez illeszkedő részen, másrészt a felső teraszon, az 1998. évi „E” felülethez csatlakozó, a várárokig terjedő déli sávban, beleértve a DK-i bástya területét is.

Megtaláltuk az előző évben hosszabb szakaszon dokumentált palánkfal folytatását, melynek két periódusán kívül javítását, megerősítését is megfigyelhettük. Az

ó-olasz rendszerű DK-i bástya területén bonyolultabb palánkrendszer bontakozott ki, melynek elemei azonban nem egykorúak.

Emellett számos objektumot tártunk fel, ezek jelentős része változó nagyságú, formájú, funkciójú és leletgazdagságú gödör volt. A DK-i bástya térségében és környékén előkerült gödrök közül egy-kettő tele volt salakkal, amit az 1998-ban behatárolt kovácsműhely közelsége magyaráz. A bástya mellett rábukkantunk egy latrinára, mely igen gazdag és szép leletanyagot tartalmazott (üveg poharakat, ablaküveg-töredékeket, fél cserépedényeket, kályhaszemeket, növényi magvakat, állatcsontokat), másrészt azonosítottuk a vár (egyik?) lőporos kamráját, mely 4 × 4 m-es, tapasztott falú kis épület volt, omladékából nagy mennyiségű „ostromfazék”-töredék került elő.

A feltárt területen gerendaváz, agyagtapasztásos, illetve téglafalú, agyagos padlójú lakóépítmények maradványait is sikerült körvonaloznunk. Az épületek, melyeket paticsos, téglás építési törmelékfoltok, beomlott téglafalak, agyagos, helyenként téglákkal megerősített járósínt/padló-részletek, cölöphelyek jeleztek, nagyok voltak (kiterjedése mindegyiknek 100 m² körüli) és sűrűn helyezkedtek el. Az egyik (245) mellett nagyobb gödörkomplexum mutatkozott, mely pince, tárolóhely, szemétdög szerepét tölthette be. Az alsó és felső terasz találkozásánál két épületet (261/K és 274) figyeltünk meg, ezek lépcsősen csatlakozhattak egymáshoz, járósíntjeik között mintegy egy méter szintkülönbség volt. Az egyik épület elszenesedett padlójáról növényi maradványokat gyűjtöttünk össze. A két épület esetleges összetartozása, a terasz közötti „lejtő” feltételezhető agyagos megtámasztása további tisztázásra vár.

Az ásatások során előkerülő változatos leletanyag teljes keresztmetszetet nyújt a várbeli életről, ugyanakkor a stájer kapcsolatok révén több egyedi vonást is mutat. Az idei kerámia- és fémleletek között a számos ép és töredékes konyhai és asztali cserépedény mellett német kőcserép-poharakat, osztrák emberalakos mázas korsót, német vagy osztrák medve alakú mázas edényt, velencei és osztrák üveg poharak töredékeit, díszített nyelű steiri késeket, felírtos nürnbergi ólomplombát, mesterjegyes bronzcsapot, továbbá ép ollókat, gyűszűket, gombostűket, gyűrűket, pénzeket, ajtóalkatrészeket, lakatokat, ágyú- és puszkagolyókat, sarkantyút, kardmarkolat- és keresztvasat „ostromfazekakat” (cserépbombák) említhetünk.

VÁNDOR LÁSZLÓ – KOVÁCS GYÖNGYI

210. Nagykovácsi

(Pest megye) LT, Kö

A Budapest–Nagykovácsi út déli oldalán 1999 januárjában Amerikai Nemzetközi Iskola építése kezdődött. Az érintett területtől keletre található az MRT 7. kötet 12/2. lelőhelye (a bronzkori Urnasíros kultúrához tartozó telep).